

festivalová recenzia - **hlavný program**

KOCÚRKOVO

Slovenské národné divadlo

autorka recenzie: Michaela Hučko Pašteková

predstavenie na festivale *Dotyky a spojenia*:

22. 6. 2023 v Martine

Prečo odísť z Kocúrkova?

Inscenácia *Kocúrkovo* režiséra Rastislava Balleka a dramaturga Petra Pavlaca od svojej premiéry vo februári tohto roka stihla nadobudnúť prívlastky ako „kontroverzná“ či dokonca „poburujúca“. Nestáva sa, aby počas predstavenia Slovenského národného divadla odchádzali nemalé počty divákov. Čože sa to stalo v tom našom *Kocúrkove*? Je príliš experimentálne? Je naozaj nezrozumiteľné? Príveľmi satirické? A opúšťala sa sála aj počas martinského festivalového uvedenia?

Začnime od konca. Počas diskusie po predstavení prezradila Barbora Forkovičová, členka dramaturgickej rady tohto ročníka festivalu *Dotyky a spojenia*, že *Kocúrkovo* súperilo o zaradenie do hlavného programu s inscenáciou *Koncert na želanie* (r. Kamila Polívková). Obe mali premiéru krátko po sebe a boli, každá svojím spôsobom, v niečom netradičné. Voľba napokon padla na klasiku, zvíťazila chuť narušiť divácke či kanonizované predstavy o tom, ako by adaptácia textov Jána Chalupku mala pravdepodobne vyzeráť. Koniec koncov, v dejinách slovenského profesionálneho divadla nájdeme takmer dvadsať verzií spracovania textu *Kocúrkovo alebo Len aby sme v hanbe neostali*. V čom je teda tá aktuálna iná?

Treba uznať, že skutočne nejde o divácky jednoduchý kus. Scenár Balleka a Pavlaca nevychádza z jednej Chalupkovej hry, ale je vyskladaný z dvanástich dramatických, prozaických textov, dokonca osobnej korešpondencie. Ako zaznelo v dramaturgickom úvode pred predstavením, tvorcovia dekomponovali (nielen) Chalupkove texty do viacerých vrstiev. A toto vrstvenie sa odohráva na niekoľkých rovinách. V inscenácii sa prelínajú úryvky z rôznych textov, navršujú mnohé jazyky (znie tu slovakizovaná čeština, maďarčina, nemčina, latinčina), miešajú sa inscenačné postupy, historické obdobia, herecké prístupy. Ak divák nepozná Chalupkove texty, je ľahké sa v nich stratiť a frustrovane vzdať akúkoľvek snahu im porozumieť. Rezignáciu však môžeme obrátiť na výhodu. Ako? Napríklad tým, že našu pozornosť zameriame na niektorú z ďalších vrstiev. Napríklad samotný Chalupkov jazyk je tak divadelný, že stačí pokojne počúvať a sledovať jeho formu, dynamiku, to, ako sa s ním herci hrajú a tvarujú ho. Alebo sa

môžeme zamerať na vrstvu výtvarnú. Prvé dejstvo je komponované do atraktívnej podlhovastej vitríny, ktorú môžeme interpretovať ako filmový pás alebo komiksový strip. Vďaka spolupráci s tanečnicou a choreografkou Stanislavou Vlčekovou sú zas niektoré časti predstavenia viac performance ako činohrou a táto pohybová nadstavba zásadne obohatila už aj tak viacrozmerné herectvo aktérok a aktérov inscenácie. Herci v priebehu predstavenia striedajú viacero charakterov a každému vytvárajú malé individualizované choreografie.

Tretie dejstvo je koncertom či akousi muzikálovou estrádou zo 70-tych rokov, herci majú parochne aj mrkváče. Rozohráva sa tak pred nami ďalší spôsob, ako podčiarknuť Chalupkovu satirickosť bez nutnosti siahnuť k estetike folklóru. Epilóg patrí tragicko-komickému monológovi Aničky Tesnošilovej, v ktorom znejú aj úryvky z listov Babetty von Wieland, fatálnej nenaplnenej lásky Jána Chalupku. Postava v podaní Anežky Petrovej je vlastne jedinou, ktorá ostáva sama sebou naprieč celou inscenáciou a všetkými textami – od momentu, kedy sa má vydať za nového rektora až po chvíľu, kedy na konci života spomína na lásku, ktorú kedysi obetovala.

Ako teda prijalo *Kocúrkovo* martinské obecnstvo? (Ne)prekvapivo, divákov a diváčky v sále kina Strojár nekonvenčnosť spracovania dvíhala zo stoličiek až počas záverečného potlesku, nie však za účelom odchodu, ale poďakovania. Festivalové publikum, obzvlášť to v Martine, je vďačné a možno o niečo viac poučené. Je to však pre prijatie *Kocúrkova* dôležité?

Režisér Ballek sa v diskusii vyjadril, že závidí divákovi, ktorých divadlo, v princípe voľnočasová aktivita, dokáže pobúriť. Považuje tento pocit za exkluzívny. On sám nevidí v recenziách často spomínané neporozumenie ako prekážku, práve naopak. Ak divák od začiatku všetkému rozumie, hrozí nuda. Aj táto krátka reflexia sa snažila naznačiť, že znalosť či neznalosť Chalupku vôbec nemusí ovplyvniť zážitok. Dôležitejšie sú otvorenosť, nadhľad, chuť sa zabaviť. Užiť si *Kocúrkovo* tak vlastne znamená *Kocúrkovo* opustiť. Vyjsť za hranice Chalupkovho mesta a nechať sa opantať divadlom.